

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček“

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. septembra 1896.

Leto XXVI.

Veselo slovó.

Gakó! Zdaj pa le naglo v mesto,
Kjer lepše je vse kot pri nas,
Za sábo zrem že prašno cesto
In svojo malo rojstno vas.

Čemú bi radostno ne peval,
Ko med učene grem ljudi?
Saj sem domá dovolj sameval
In tratil svoje mlade dni.

Brezskrbna dôba je minola,
Ko vriskal sem sred pestrih rož,
Zdaj zove me k učenju šola
V središče modrih, vrlih mož.

Učili bodo me modrosti,
Kakó bo vendar to lepó!
In v viru bistre učenosti
Pojili mi srce mladó.

Izpolnjene so želje vroče:
Še danes v mesto grem — juhé!
Pozdravljam mati vas in oče,
Nikar ne bojte se zamé!

I v mesta glasnega vrvenju
Ostanem vam hvaležen sin,
Ves čas posvetil bom učenju,
Kjer svet mi vsak bo opomin.

Kdo pa vzdihuje zunaj v veži?
Glej, sestra, glej! — Pa tu stojiš?
In ti se jočeš? — Beži, beži,
Saj vredno ni, da se solziš!

Mar vedno gonim naj na pašnik?
Kakó si vendar čudna ti!
Če v šolo grem, pa se kot mašnik
Povrnem še prihodnje dni!

Tedaj bo lepše, kaj? — No, vidiš,
Da jaz le vedno prav imam!
Samò, da ti se ne izpridiš —
Pa saj takó te že poznám!

Zdaj pa v slovó ti kličem — Z Bogom!
Rokó mi še podaj — takó!
Čez kratek čas z domačim krogom
Zopet združi večno me nebó!

Ciril Vuga.

Šepec.

(Povest. — Spisal Ivan Rekar.)

VIII.

Zaupaj na Boga,
Pomoč le on ti dá.

Kr. Šmid.

Isto leto je služboval na Klanecu učitelj Smuk. Dobra duša je bil ta Smuk, mehak in dober, da bi ga lahko ovil okrog prsta. Najhujša kazen pri njem je bila to, da je porednega paglavca potegnil rahlo za uho, ali ga pa pustil nekaj minut klečati. Samo ob sebi je umevno, da si pri učencih ni pridobil potrebnega strahu; no, pa kar je zagrešil s svojo dobrotljivostjo, to je na drugi strani popravil s svojo ljubeznivostjo. Vse ga je ljubilo brez razložka.

Jednega samega sinčka je imel učitelj Smuk. Ni čuda torej, da je skušal svojemu jedincu kolikor mogoče ogladiti pot za življenje. Peterčka pošlje Smuk v mesto, da bi se tam izučil za kar si že bodi. Seveda, če bi Peterček hotel postati duhovnik, bi najbolj vstregel očetu in materi. Smuk bi pustil tukaj svojo skromno službico in bi se preselil k svojemu sinu — župniku. Tam bi on pri mašah orgljal in prepeval svete pesmi, sin bi pa mašo bral. Kaj bi ne bilo to v resnici lepo?

Kaj pa, da bi bilo, zato naš Smuk tudi vedno sanja o tem, skrbno vzgajajoč malega Peterčka, ki mu bo tolažba in podpora na stara leta.

To se prav lahko zgodi, da postane sin kaj več, kakor oče, saj letos obiskuje že drugi razred srednjih šol in, če Bog dá, pojde drugo leto že v tretjega. — Ker so pri Smukovih bolj slabe razmere, se mlademu dijaku v mestu ne godi prav dobro in, če le more, pobriše jo za par dnij domov na Klanec. Oče mu pa tudi privošči to nedolžno veselje in vsake počitnice, to se pravi velike, gre sam ž njim v mesto in ponj pride vselej.

Tudi sedaj, ko je Peterček pisal, da bi rad prišel pogledat k starišem, pa si ne upa sam zaradi debele zime, si je Smuk takoj oblekel zimsko suknjo, poiskal zakrivljeno palico, se skrbno zavil okrog vratu, da bi se ne prehladil, in odšel.

»Neža, le skrbno pazi ta čas doma. Na sveti večer bova že doma. Pa kaj gorkega skuhaj, fanta bo zeblo«, reče pri slovesu svoji ženici.

Da se sin in oče nista hotela posebno dolgo muditi v mestu, ni treba pripovedovati, saj vsak človek gleda, da pride že za dne v svojo kočo. V zimskem vremenu zvečer tavati po svetu ni prijetno.

»Le hitro stopiva, oče. Mrak se že dela, do Klanca imava pa še debelo uro«, priganja Peterček očeta, ko gresta domov.

»Veš, ljubi sinček, jaz nisem tvojih let, moje noge so okorne, sem že star, in sedaj je tako vreme, da se Bogu usmili.«

»Nocoj se mudi. Jaz bi šel rad k polunočnici, prej se pa moram nekoliko odpočiti.«

»Kaj ti, če doma zaspiš, ni nič za to, jaz moram orgljati; če zamudim, bilo bi na koru vse narobe, še službo bi utegnil zgubiti. Oh, koliko se mora človek ubijati, samo za otroke.«

Peterček ne odgovori na to ničesar. Le nekoliko skrajša svoj dolgi korak, da bi preveč ne utrudil in spehal očeta, ki mora nocoj še orgljati in peti.

Molčé hodita nekaj časa dalje. Pa molčati ni bila Smukova lastnost.

»Kaj si tako tih, Peterček, te morda zebe?«

»Ne, zebe me ne, ampak tako mi je tesno pri srcu, sam ne vem, kaj to pomeni.«

»Bog naju obvaruj in sv. Anton. Nocoj, sveti večer, veš, nima hudobni duh toliko moči do človeka.«

»Oče, mene je strah«, pravi sinček in stopi tik očeta.

»Kaj strah. Strah je huda vest pa zloben človek, drugih strahov ni na svetu, to si zapomni.«

»Kaj ni to dovolj? Pa je tudi tu kak zloben človek?« vprašuje Peterček.

»Kar sem jaz tukaj, in tega je že tri in dvajset let, se ni zgodil še nikdar kak umor. Le 'fantje' so bili nekoč pretepli Cvetkovega sina, no, saj potem je umrl.«

Dijaka je bilo menda strah. Trdno se je tiščal očeta, kakor bi se bal, da ga kdo ne vzame.

»Ti prebito vreme, kakšno je! Tako ti nese sneg v oči, da niti gledati ni moči. In gazu tudi več ni videti, je že zameten.«

»Da bi le ne zašla, oče.«

»Tega se ne boj, saj greva po veliki cesti, ne vidiš kamenov?«

»Kje bom videl, ko je taka tema; da bi le bila skoro doma«, méni sin.

»Bova že, potrpljenje železne duri prebije.«

V takih pogovorih hodita naša potnika dalje vkljub sneženi vijavici.

»Oče, poglejte, nekaj črnega leži tam na cesti.«

»Tebe varajo oči, je že kako drevo ali kak hlod, ali pa še celo nič.«

»Oče, jaz ne grem naprej.«

»Ne bodi bebec, Peter, stopiva tja, vsaj vidiva, pri čem sva.«

Smuk teh besedij tudi ni posebno srčno govoril; bister opazovalec bi bil celo sklepal, da si Smuk ne upa sam dalje.

Postala sta nekaj časa, kakor bi premišljevala, kaj naj storita.

»Peter, le srčan bodi, saj nisi tri leta star. Kakor sem že rekel, morebiti je kako drevo ali vejo kdo pustil na poti. Pogledati morava!«

Učitelj Smuk potegne sina za seboj in stopi dalje.

»Vidite, oče, človeška postava je. Kaj se vé, če se ni zgodil kak zločin.«

»Za božjo voljo«, vsklikne učitelj, »nekdo je omagal in morebiti že zmrznil.«

Ko to izgovori, izpusti sina in naglih skokov je na licu mesta.

»Peter, Peter, pojdi no bližje. Deček je, če se ne motim, je Klančev Drejko.«

Te besede tako vspodbudé Peterčka, da je tudi on kakor bi trenil pri očetu.

»Kri mu teče, kri«, reče Smuk ves prestrašen ter posluša, če mu še bije srce.

»In živ je.«

»Živ!« vsklikne Peter vesel, saj Drejko je njegov stari tovariš, kako bi mu torej bilo hudo, če bi storil tako nesrečno smrt.

»Da le še živi, drugo se bo že storilo. V prsi je ranjen, védi Bog, koliko krvi mu je že izteklo. Joj, joj, kaj se vse človeku pripeti. Da ni naju semkaj, umrl bi bil ubožček, nocoj — na sveti večer.«

Smuk tarna in javka, in skuša ranjenca poklicati k zavesti. Ta je nepremično ležal v snegu. Le prsi so se rahlo dvigale in iz ust je prihajal rahel dih gorke sape.

»Peter, teci, kolikor moreš, h Klančevim, in povej, da se je Drejko ponesrečil. Takoj naj pridejo ponj« — veli učitelj svojemu sinu.

Peterček sluša in ne meneč se za sneg, noč in vihar, teče na vse kriplje proti vasi.

Prišedši do Klančeve hiše plane kar v sobo ter vsklikne:

»Za božjo voljo, Drejko se je ponesrečil. Pojdite ga iskat.«

Ko to izgovori, se ves upehan zgrudi na klop.

V sobi je sedel stari ded, mati in dekla. Petrovih besedij se tako prestrašijo vsi, da so kar brez sape. Stari ded toliko da ni padel z zapečka, kjer je grel svoje trudne kosti.

Mati se prva zavé.

»Kje je, kje je moj Drejko, moj sin, moj sin?« vpije in vije roke, ne vedé, kaj naj stori.

»Kaj vendar čakate«, vikne ded v jedni sapi, »pojdite hitro! Noč je mrzla, še zmrznilo bo to ubogo dete. Oj mene, kaj moram še na stara leta dočakati.«

Stari ded bi kar najrajši sam šel iskat svojega ljubega vnuka, toda starost je starost, še z zapečka prileze težko.

Na krik in vik v Klančevi hiši prihité sosedje vprašat, kaj se je zgodilo.

»Ljudje, pomagajte, rešite mi moje dete! Zmrznilo bo, ako ni hitre pomoči. Oče in hlapci ga že iščejo okrog, toda Bog vé kod.«

Klančeva žena vpije, ihti in prosi ljudi, kakor le vé in zna.

Kolika je pač materina ljubezen do svojih otrok!

Sosedje se brzo napravijo na pot, vprežejo voz in že ménijo pognati, ko prisopiha gospodar Klanec s hlapci domov.

»Ni ga nikjer«, pravi žalostno svoji ženi, še predno mu more ta povedati, kaj se je zgodilo.

Ko Klanec sliši, da njegov sin leži na pol mrtev zunaj v taki mrzli noči, plane kakor besen na sani in naglo kakor strela odhré na kraj nesreče.

Učitelj Smuk je že silno težko čakal. Smilil se mu je deček, pa mu ni mogel zdatno pomagati; bal se je pa tudi, da bi ne zamudil polnočnice.

»Kaj bo, kaj bo?« govoril je sam s seboj, »deček še zmrzne, če jih hitro ni. Bog vé, morebiti je Peterček v velicem strahu zgrešil pot, morda še sedaj ne vedó pri Klančevih, kaj jih čaka. — To bo jok in težava.«

Nemirno se ozira po cesti, poslušajoč, če voz že ne gré. Sočutno ogreva, kliče in tolaži ranjenca, ter stori vse, kar je potrebno v takih slučajih. Dečko

počasi sope in poskuša vzdigniti roko. Pa le rahlo jo more premakniti, tako je slab. — Od daleč se čuje zvonjenje kraguljčkov na konjski opravi.

»Hvala Bogu!« vzdahne Smuk, »vendar že prihajajo. Saj je pa tudi že zadnji čas. O moja polnočnica, kaj bo, če zamudim!«

V tem pridrčé sani.

»Moj sin, moj sin!« vikne gospodar ter pade na kolena k ranjencu.

»Potolaži se, Klanec, saj ne bo nič hudega. Ranjen je nekoliko, pa bo že bolje«, prigovarja učitelj Smuk.

Nagloma ga naložé na sani in oddrčé.

»Le gonite, možje. Jaz moram k polnočnici, ob službo sem, če zamudim.«

»Ne bo hudega ne, Smuk. Vsi ti moramo biti hvaležni, zakaj otel si življenje mlademu dečku.«

Pa Smuk je vendar le nestrpno pričakoval, da pridejo do vasi, že pri prvi hiši skoči s sanij in dirja v cerkev, da bi prišel še o pravem času.

V tem privedejo Drejka domov.

To vam je bil jok in žalost. Nič se ni zavedel, tako sta ga prevzela mrz in slabost.

Mati Klančeva je pa klečala ta čas v cerkvi in prosila za življenje in zdravje svojega deteta.

Čmrlji.

(Obraz iz prirode. — Piše Stánon.)

II.

Bilo je v zgodnji pomladi.

Vzbujalo se je uprav krasno, mlado jutro. Toplo solnčeece je vstajalo izza gorá in ljubeznivo poljubljalo speče stvarstvo, kakor bi je hotelo dramiti iz krepčalnega nočnega spanja. Gosta megla se je razpršila pred solnčnimi žarki, in cvetoče rastline so se radovedno ozrle navzgor: čisto nebo se je razpenjalo nad njimi in gorka sapica je véla od juga, božajoč brsteče mladike po drevju. Z veselim ptičjim petjem se je vzbujalo vse stvarstvo.

Solnčni žarki so prodirali tudi skozi krivenčaste, razpokane veje starega velikana hrasta, stoječega na meji Jernejevega vrta; veselo so se spuščali pod hrastom na zemljo in objemali opolzlo, stlačeno in rjavo listje, ki je ležalo na debelo pod starim orjakom.

V nedeljo zjutraj je bilo. Zvonovi so vabili vernike k maši. Praznično oblečeni ljudje so hiteli mimo Jernejevega hrasta v bližnjo cerkev. — Takrat se je začelo nekaj gibati v stlačeni listni odeji pod hrastom. Rjavo listje se je privzdignilo, in iz trde postelje je vstal velik — čmrlj... Oziral se je okrog. Na vršičku bližnje smreke je drobil stržek, znaneč veselo pomlad, v grmu se je oglašal kos, po cvetju snežnobelih podlesnih veternic so brenčali različni hrošči, raz mali hribček pa so praznično doneli zvonovi — oh, vse je

bilo tako slovesno! Naš čmrlj se je hitro skopal v biserni rosi, sčesal si kožuh, omèl si oči in začel polagoma prilagati veličastnim glasovom zvonov: »bum, bum, bum!«

Kmalu je utihnil zvon, z njim je umolknil tudi naš čmrlj. — Zamislil se je. Tako je bil presenečen, da je moral zbirati svoje misli, da zvè, kaj se je zgodilo z njim tako nenadoma.

.... Rodil se je lani v začetku jeseni. Vsi služabniki in služabnice v domači hiši so mu stregli, da se je kaj lepo razvijal. V kratkem je prerastel svoje udane postrežnike. Z zadovoljnim brenčanjem je hodil po hiši in slíšal, kako so si njegovi služabniki večkrat šepetali, stikajoč glave med seboj: »Kako lepo raste naša mlada matica!«

Čmrlji imajo namreč kakor čebele svojo matico, katera je kakor kraljica v čmrljevem domovanju. Kmalu se zavé mlada matica svoje višje časti in nekega dnè ji izroči stara, betežna matica svoje gospodinjstvo. Začela je s svojim hripavim glasom: »Tudi jaz sem bila včasih mlada ko ti, oh, to je bilo lani, davno, davno... Letos sem gospodinjala celo leto, in sreča in mir sta kraljevala v naši čislani hiši. Sedaj sem stara, vidiš: moči mi pojemajo, zapušča med vid in sluh, noge se mi tresejo in grlo mi je postalo hripavo. Moje življenje se bliža koncu. — Zatorej odločujem tebe za svojo naslednjico in gospodinjno v hiši našega rodu. Gospoduj v njej po mojem vzgledu marljivo, skrbljivo... Kadar poneha ta hudobni jesenski dež, takrat ti še pokažem, kako delaj v drugi pomladi hišo in celice, kako nabiraj méd in si vzrejaj delavke, a zdaj me pusti, da malo zadremljem, uh, uh, uh...«

In mlada matica je odšla z zavestjo gospodinjne od starke in si začela ogledovati gospodinjstvo. — Poznejše jo je starka naučila vsega, kar mora znati kraljica čmrljev.

Prišla je pozna jesen. Mrzla burja je vihrala in trgala ormenelo listje raz drevje. Mraz je pritiskal, da je zemlja zmrzovala. — Takrat so bile doštete ure stari matici. Tudi delavke in samci so se začeli klatiti okrog klaverni in pobiti. Vsak dan je zmanjkalo katerega izmed njih. Slednjič je ostala mlada matica sama. Bilo ji je dolgčas, postala je zaspana in zeblo jo je, zelo zeblo. Zato je pustila zapadli dom in se zarila pod Jernejevim hrastom v zemljo..

Spala je dolgo, dolgo, dokler je ni prebudila vesela palčkova pesen. Sedaj sedi na rjavem listu in premišlja svoje mlado življenje. V tem se spomni starkinih nauk in sklène, da si napravi tako urejeno domačijo, kakoršno je imela lani čmrljeva družinica.

Zatorej razpne nemudoma svoja okorna krila in se vzdigne v zrak. Čez golo grmovje, ki mejí Jernejev vrt, leti na osojno reber, spuščajoč se od časa do časa na zemljo. Natančno pregleduje grude, kotanje, male grme in omejke. Toda noben kraj se ji ne zdi pripraven za prihodnji njen zarod. — Slednjič prileti pod velik leskov grm. Suha trava in mah pokrivata zemljo pod grmom. Naša matica se spusti v travo. Skrbno brenčeč preiskuje tla, na katerih leži tu in tam kak orjavél leskov list. — Nič pripravnega! — Pač! Glej, tu je v zemlji mala jamica, iz katere so otroci jeseni izpulili kamen in ga spustili globoko dol v dolino. Ta jamica je kakor nalašč za skromno čmrljevo hišo.

Teh mislij je tudi naša matica. Z zadovoljnim brenčanjem preméri nekoliko-krat vso jamico, potem se vzdigne v zrak, obleti v treh velikih kolobarjih grm, hoteč si menda zapomniti izbrano mesto, in odbrenči dalje.

Leteč mimo krivenčastega gabra začuje na njem čmrljevo brenčanje. Ozre se in zleti na drevo. Na rjavem listu, ki je trdovratno obvisel na gabru, zapazi drugo matico. Naglo se ji pridruži in ji zašepeče nekaj na uho. Nato se dvigneta obé in letita dalje. Na belem cvetju podlesnih veternic zapazita jedno izmed svojih sester že pri delu. — Spala je bolj na prisojnim kraju, zato se je prej vzbudila. — Z zamolklim, prosečim brenčanjem dobita tudi njo za svoj namen, in hajdi! odbrenčé vse tri proti velikemu leskovemu grmu. Tu se spusté v suho travo in takoj se prične — grajenje čmrljeve hiše.

Kaj zanimivo je gledati te priproste stavbiteljice. Prva matica, kateri se dela dom, se vstopi v jamo in potrga najprej vsa stebila, rastoča po stavbinskem prostoru. Njeni pomagalki pa se razvrstita v malih razdaljah od jamice. Najbolj oddaljena začne nato nabirati suh mah in drobno travo; s sprednjimi nogami spravlja nabrano pod-se, a z zadnjimi je poriva pred sledečo matico, katera oddaja ves stavbinski material na enak način domačici v jamo. In kako spretne so vse pri tem delu! Zdi se ti, da gledaš marljive delavce pri kakšnem imenitnem stavbinskem podjetju.

Kmalu je sestavljena iz nanesene trave in zbranega mahu umetna krogla, z votlino v sredi in vhodom od strani. Ptuji pomagalki sta končali svoje opravilo in odletita proč. Domačica pa prehodi nekolikokrat novi dom, pritrđi tukaj bruno, tam zboljša streho, pomete vhod in znese iz hiše drobno prst, ki se je bila pri delu nasmetila po hiši. Nato je končan čmrljev dom.

Sedaj se šele spomni domača matica, da je lačna. V bližini je nekaj prvih pomladanskih cvetlic. Spusti se torej na nje, in veselo se oglasi njena zamolkla pesen — znamenje, da ji gré sladki méd v slast.

Ko se zopet povrne domov, napolnjen je njen košek na zadnji nogi do vrha s cvetnim prahom. Tudi od svojega kosilca si je prihranila nekaj sladkega medu med žlezami na zadku. Vzame torej nekoliko cvetnega prahu iz koška, zmoči ga s kapljico medu, vse skupaj zgnete s sprednjimi nogami, pomaga s kleščami in skoro je narejeno dno za prvo zibelko — za prvo celico.

Sedaj nastopi čas neumornega dela, nabiranja, gnetenja in zidanja. Nekaj dnij, in marljiva matica gleda z veseljem in ponosom na kakih osmero rumenkastih celic, katere je že napolnila z médom in vložila vanje drobnih jajčec, iz katerih naj izlezejo v malo dneh čmrlji, ki bodo razširjali dom in slavo čmrljevega rodu pod leskovim grmom.

Z zamolklim brenčanjem hodi matica ob dolgi vrsti rumenih celic. — Zunaj se spušča tema na pomladansko prirodo. Podnevno ropotanje jenjuje, rahlo cvetje zapira skrbno svoje čaše, na vrhovih gorá umira zadnji žarek — tudi matica je trudna ter se spravlja k počitku. Previdno obhodi še jedenkrat vso hišo, pregleda, ali je vse v redu, in zadovoljna z vsem se vleže na trdo posteljo. Zamolklo brenčanje potihne: matica spi . . .

Franekov belin.

Poskočin je bil gozdar mokriškega gradu, ki je stal na visokem hribčku in kot sivi sokol s skale gledal daleč na okolu.

Mokriški gospôdi je torej služil s puško Poskočin. Imel pa je svoje domovanje ne daleč od graščine tik ob potoku. Hišica njegova ni bila Bog zna kako lepa, vendar precej lična, snažna, pa na lepem prostoru. Na jedni strani je žuborel potoček, na drugi strani jo je obdajala zelena trata, na tretji zopet temni gozdovi.

Poskočin ni imel velike družine: samo ženo in sinka Franeka. Sam je bil bore malo doma, le mati s sinčkom je čuvala hišico po leti, po zimi so pa bivali vsi v graščinskem poslopju.

Franek še ni bil gođen za šolo. Hodil je ali z materjo v bližnjo vas k maši in po opravkih, hodil je ž njo po drva, vodo, — ali se pa sam igral na trati pred hišo, lovil hrošče, metulje in druge živalice.

Nekega dné je na trati stavil z desak hišico in drobil kruh; kar pride mimo visoka gospa z majhnim črnim psičkom. Franek je ves utopljen v svoje delo, ko pa priteče k njemu psiček, poboža ga lepo, poprime za ušesa ter mu ponudi kruha. Gospa, — mokriška grofica, — to vidi in pristopi k dečku.

»Kako ti je ime, deček moj?«

»»Franek sem««, ji odgovori krepko.

»Kje so oče pa mati?«

»»Ne vem.««

»No, ali imaš rad psička, ali bi ga vzel?«

Deček prikima in reče: »»Bi, bi.««

»No, ali boš priden, — ali boš rad imel očeta in mater?«

Franek zopet pokima in visoka gospá mu obljubi družega belega psa.

Za tri dni že pripelje Poskočin obljubljenega belina. Franek se ga močno zveseli. Zdaj bo imel tovariša. s katerim se bo igral, tovariša, ki ga bo spremljal in čuval. Kako se ne bi veselil belina, ki nosi tako čedno belo obleko, ki se drži tako ponosno, ki je tako vesten hišni čuvaj! Belin se pa tudi hitro privadi mladega svojega gospodarja. Četudi ga Franek včasih vdari, četudi ga draži, vleče za rep, za noge, vendar mu nikdar ne stori zlega. Tako mu je pokoren, da se dá celó za konja opraviiti, da vleče voziček, desko, palico ali kar si že bodi. Franeka vedno in povsodi spremlja, vedno teka ali pred njim ali za njim, nikdar ga ne zapusti; še v hiši sedi poleg njega. Razume se, da gospodar tudi pridno skrbi za svojega belina, ki mu je spremljevalec, čuvaj in — igračica, ostankov jedij in kruha mu daje v izobilji.

In zopet se Franek igra s svojim belinom na trati, kar prileti mimo njega pisan in krasen metulj. Deček vesolja poskoči, sname klobuk z glave in hajdi za njim! Metuljček leti nekaj časa nizko, vzdigne se visoko, zleti nižje, sede na grm. Franek prihiti, povezne klobuk na grm, toda metulj veselo odrfči čez potok baš nad brvjo. Franek le ne odneha, teče čez brv in hiti za živalico — belin ga povsod spremlja. Tu mu metulj izgine v višave. Franek zagleda družega, — hajdi za tem. Toda ne vlovi nobenega. Spehan

obstane. Pogleda okoli sebe; nobenega pota, nobene steze, nobenega glasu nikjer, niti potočka ni več slišati. Kje je hiša, njegov dom? Oh, deček se ne vé kam obrniti! Pritekajo mu vedno debeleje solze na ličece — in glasno prične jokati in klicati mater. A zaman! Ne oglasi se nikdo. Vse je tiho, le brenčanje žuželk in petje ptic, ki brezskrbno skakljajo z drevesa na drevo, se razlega po temnem gozdu. Dečku je tesno pri srcu, nekako strah ga je

»Truden obleži na stopnicah, zadremlje, zaspi.«

v samotnem kraju — in še glasneje joka, ali zaman, zaman so vse njegove solzé. Nikogar ni, ki bi slišal njegovo ihtenje in ga povédel domov, le zvesti belin stoji pri njem, samo on ga čuje. Deček se spusti v beg. Teka sem, teka tje. Mej tem potihava ptičje petje, v gozdu je vedno mirneje, slišati je samo še na drevesih šeptanje listja, katero ziblje večerni vetrič, in pa šumenje uvelega listja pod nogami tekajočega Franeka in njegovega spremljevalca

belina — bližal se je že mrak. Franek že ne more več teči, gre počasi in — ihtí. Dospè vendar do potočka, ki se vije mimo Poskočinove hišice. Sedaj zopet privzdigne peté in dirja ob potoku navzdol, oh, dirja vedno dalje od doma. Belin pa se ustavi in jame cviliti. Deček ga kliče: »Na, na, na, belin, belin!« toda belin ne gre za njim. Deček se vrne k njemu, poboža in kliče ga za seboj. Pa zaman! Belin se ne dá naprej spraviti! Ko pa Franek poteče na nasprotno stran ob potoku navzgor, zgane se in belin poskoči kakor zajec, če ga splašiš, za svojim mladim gospodarjem, prehití ga, potem pa teka redno pred njim, dokler ne prideta do brvi. Tu potegne veter in ubogemu dečku vrže klobuk v potok. Še pár trenutkov, in na domačem pragu sta. Franek si ne upa potrkati, da bi mu odprli, ne upa si v hišo pred mater — boji se kazni. Toliko časa ga ni bilo doma, pa še klobuk je izgubil, oh, kako bodo mati hudi, misli si mali grešnik. Truden obleži na stopnicah, zadremlje, zaspi. Glejte ga, kako onemogel, brez klobuka naslanja na tram svojo glavico in sniva, zraven njega pa čepí njegov zvesti spremljevalec belin. Skrbno posluša in pazno gleda, da se ne bi kdo priplazil blizu; vidite ga, kako junaške se drži, češ, pridi le kdo blizu, jaz ti pokažem zobé!

Mej tem ko Franek na trdem lesu sladko spava, mej tem pa jadikuje njega mati in ga s solznimi očmi išče in išče. Črne misli se ji spreletavajo po glavi: kaj ko bi padel sinek v potok, kaj ko bi ga v gozdu kaj končalo? Dolgo, dolgo ga išče ob potoku, išče ga po gozdnih potih, nazadnje gre v grad, misleč, da je šel k očetu, ki ima danes tam opravke. Poskočin se hudo prestraši, ko mu pové žena, da se je sinek izgubil, huduje se nanjo in ji po krivem očita, da ne pazi na otroka, in oba se vrneta domov, nadejaje se, da ga dobita znabiti že doma. In res! Nemalo se začudita, ko prihitita do stopnic, kjer je spečega njiju sinka skrbno čuval njegov tovariš belin.

Rastislav Posavec.

Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

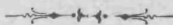
XVIII.

Sveti Romedij puščavnik, živeč pričetkom petega stoletja na južnem Tirolskem, bil je s svetim Vigilijem, tridenškim škofom, dober prijatelj. Zato ga je večkrat obiskal. V poznejših letih zavoljo starosti ni mogel več hoditi peš, zato si kupi konjiča. Nekoč zopet sklene obiskati prijatelja, zato pošlje svojega sodruga Davida na pašnik, da mu privede konjiča. Prišedši na mesto opazi David velikega medveda, ki se je ravno gostil s — puščavnikovim konjičem. Prestrašen se vrne David k Romediju ter mu pové, kaj se je zgodilo. Puščavnik mu dé: »Vrni se, vzemi konjičevo uzdo, obrzdaj medveda in privédi ga sém!« David odide, in ko pride na pašnik, zaupajoč na božje ime in pokoren svojemu sv. učniku, pobere uzdo, obrzda medveda ter ga privede k Romediju. Le-ta je rabil poslej na poti k Vigiliju medveda

mesto konjiča. Na celem potu, sosebno še v Tridentu, drlo je ljudstvo skupaj ter se čudilo nenavadnemu konju. Romedij je povedal Vigiliju, odkodi ima medveda, in oba sveta moža sta hvalila Bogá za oblast nad divjimi zverinami, ki jo je podelil svojim služabnikom. Po končanem obisku se je svetnik z medvedom vrnil na svoj dom.

XIX.

O sv. Gerazimu († 475), ki je bil menih v Palestini, pripovedujejo naslednjo prigodbo: Ko se je nekoč sprehajal ob bregu Jordana, pride mu nasproti mogočen lev žalostno tuleč in držeč jedno nogo kvišku. Zadrli si mu je bil namreč trn v šapo (taco), rana se je razbolela in ognijala, vsled česar je žival trpela silne bolečine. Prišedši do meniha, pomolí mu lev s prošečim pogledom razboljeno nogo. Starček kmalu opazi, kaj je nogi, vsede se in preišče rano. Potem potegne iz šape ostri trn, očedi rano, jo obveže in hoče dalje. Lev videč, da mu je opomagano, odslej ni zapustil več svojega dobrotnika. Vsepovsodi mu je sledil kot zvest pes, tako da se je starček čutil toliki hvaležnosti. Vsak dan je toraj levu dajal hrane in tako pet let preživel v njegovi družbi. — Ko je Gerazim umrl in bil pokopan, slučajno leva ni bilo pri domu. Čez čas se vrne in išče svojega dobrotnika. Ko so mu drugi podali jedi, ni se je dotaknil, marveč je neprenehoma divje tuleč iskal svojega dobrotnika. Menihi so skušali s sladkanjem potolažiti leva, a ta je rjôvel še strašneje ter z glasom, pogledom in vedenjem javljal svojo notranjo bôl. Slednjič ga pelje opat na Gerazimov grob, ondi poklekne in jame jokati. Ko lev to opazi, bilo je, kot da umé, da počiva ondi v grobu njegov ljubljeni dobrotnik. Zlekne se po tleh, z mogočno glavo bije ob tla in tuli v divji bôli. Ni šel več z groba; ondi je končal svoje življenje.

Rokodelci.

1. Kovač.

Ob rani že uri,
Pač predno na duri
Potrka še beli mi dan,
Sè zlatom lepo okovan,
Meh krepko pritisknem
In glasno zavrisknem,
Da z gozdom ves hrib
Vstrepeče za hip,
In kládivo moje
Veselo zapoje,
Po jeklu zapleše,
Da iskre zakreše,
Od zore do mraka
Po naklu mi skaka.
Okolica cela
Prinaša mi dela,
Zato se ne prime

Nikoli me dremež!
Ta rad do prek zime
Pri plugu bi lemež,
A drugi lopato
In tretji koso,
Kosit bi na trato
Rad jutri šel ž njo.
Pribijem kmetiču
Železje na voz
In podkev konjiču,
Če revež je bos.
Res, kládivo pridno vihtim,
Da krči se jeklo pod njim,
Le takrat kovati prejenja,
Omahne iz moje roke,
Ko v prsih brez iskre življenja
Kovati prejenja srce!

2. Kotlar.

Po konci, po konci,	In svoje vam roke
Dekleta, žené,	Umetnost dokažem.
Če počeni lonci	Kot z okom bi mignil
V omari stojé!	Povežem vam lonce razbit,
Zdravnik imeniten	Če kdo ga je dvignil
Za lonce sem jaz,	In krepko zalučil ob zid.
Za to vam očiten	Zato le po konci,
Dam hitro dokaz;	Dekleta, žené,
Vse luknje, razpoke	Če počeni lonci
Zacelim, zamažem,	V omari stojé!

(Z naslednjo pesnijo hoče kotlar prepričati, da je treba vse lonce povezati, da na ta način prikrije sebičnost.)

Anica drva na ogenj nalaga,
Loncev vrsta v peči kipi.
„Dober dan!“ tako se s praga
Mlad kotlarček oglasi.

Davno je poldan že odzvonilo,
V hiši družina zbrana je že.
„Kje je kosilo? Kje je kosilo?“
Grla gladna v sobi kričé.

„Lonce zakrpam, pisker povežem
Prav po ceni, za belič!“
„Beži, da po lopár ne sežem,
Beži, strašilo, dela ni nič!

„Skoro prinesem!“ Anica reče,
Lonce vzame iz peči,
A zakaj se opoteče,
In zakaj takó prebledi?

Hitro le dalje se odpravi,
Naše posodje, vse je novo!“
Žalosten hišo kotlarček ostavi,
Anica lonce zaliva skrbno.

Ali si dekcle je opeklo
Ob žrjavici roke?
Oh, kosilo je izteklo,
Prazni lonci pred njo stojé.

Prazni stojé, zijoč kot prepadi,
Anici pravijo: „Deklica, glej,
Novi lonci popokajo radi,
Treba povezati jih je vselej!“

St. pl. Orlovič.

V m r a k u.

Zlato solnce se nagiblje k zatonu. Neznosna vročina, puhteča iz razgretih tal in razpaljenega zraka, sčasoma pojema. Na zapadni strani neba se pripelje izza smrekovih hribov »ročoprsta« zora in pluje nasproti rumenemu solnčku. Kakor ga je zjutraj oznanila in privedla na jasni nebesni obok, tako ga hoče zdaj po završenem teku vsprejeti v svoje rujno-ognjene dvore. Rumeno solnce zabliška poslednjič na vinorodne dolenjske gorice, še enkrat z žarki obsuje bele cerkvice po gorah, v slovo poljubi škrbaste čeri gorenjskih mogotcev in — izgine za meglenim Triglavom. Kakor nežna

tančica po nebu razlita zora se še nekaj hipov pomudi, slovó ji je težko, a naposled i ona zbledi z neba. Zmrači se. Hladna sapica zapihlja sem od večerne strani in vročine omamljeni lističi na drevju si skrivnostno zasepečejo . . .

Uprav v solnčnem zatonu se prične v naši vasici pravo življenje in vrvenje ljudij. Saj ni čuda. V grozni podnevni vročini so vaščani večjidel z doma v senožeti ali na polju, ali si pa tudi privoščijo potrebnega počitka v hladni senci. Sedaj se vračajo z vseh koncev in krajev domov.

Pridne ženske v belih krilih se prve vračajo s travnika; doma jih čaka še črez glavo opravlka. Mudi se jim za večerjo, da bo prej v kraju; jutri bo treba zgodaj na noge, počitek je pa že tako kratek.

Od poljske strani pa prihajajo v vas postarne matere in sključene starke s srpi, motikami in prelicami v rokah. Revice so celi božji dan s pripognjenim hrbtom žele ali okopavale, ali pa čepele na plevelni njivi. Zato pa ni čuda, da prevzete od vročine in zmučene komaj stojé po koncu.

Po prašni poti, ki drži iz senožeti v vas, se pa pomikajo počasi vozovi z mrvo. Spredej na višku sedi zdelan in utrujen gospodar, razmišljeno le včasih zamahne z bičem nad živinčeti in si briše pót s čela. Vozovi gredó v lepem sporedu jeden za drugim.

Za vozovi, mladi prijateljčki, jo pa mahajo ljudje vaše vrste: rdečelični, živahni in poskočni, no včasih tudi poredni pastirčki. V zavihanih hlačicah vsi vstric veselo poganjajo živino proti domu. Zdaj so si dobri — skupno žvižgajo in piskajo, jutri navskriž — se pehajo po poti ali celo stepó, po jutrišnjem so še drugim v preglavico — hité naprej za vozovi in se obešajo na žrd. Kakor je sploh pri taci paglavčkih navada. V nečem jih moramo pa vender pohvaliti. Koj ko zazvoni v cerkvi nad vasjo »Ave Marijo«, snamejo klobuke z glave in skupno na glas molijo. To je lepo.

Naposled priženó pastirčki živino do srede vasi. Tu jo napajajo v bistrem potočku, ki teče skozi vás.

Hej! kaj bi bilo pa ondi-le? Kaj pomeni ona množica deklet? Pojdiva pogledat. — Izpod podolgaste sive skale kipi potoček na dan. In vaška dekleta prihajajo proti mraku v obilnem številu tja po vode. Zajemajo urno s korci v »okno«, šaleč se pomagajo si vzajemno škafe na glavo in zopet brzo odhajajo. Tako se vrsté ves večer.

In zraven tik gostega vrbičja, ki se razrašča ob potoku, kramljajo perice, spirajoč od potú premočeno perilo. Votli vdarci ob ondi razpostavljene perilne kamene se slišijo še pozno v noč . . .

Ta čas se naredi do dobra mrak. Nedolžne cvetke zapirajo čašice in se stisnejo. Zvezdice iskré kot kresnice ploveč po zraku in z neba mežerá hladna rosica.

Med ogli hiš šviga za mušicami kosmati netopir. Debelobrenčé letajo rogati rogači in drugi hrošči po mraku, obletavajo in se zaletavajo v človeka, češ, noč je naša, vaš je bil dan. Nežna vešica pa suhi komar ti žalostna pri-jokcata na roko, bržkone milodara proseč. A vidiš ga hudobnega komarja! Zbóde te kakor z iglo v meso.

Kaj še le dôli v ribnjaku! Nebroj žab gleda iz vode ali se pride hladit na breg in iz stotisoč žabjih grl ti odmeva ne baš prikupna vspavanka: rega, rega . . .

Tudi božji volek noče biti zadnji v tem poslu. Gori s klanca se poredko oglašá in odpeva: čeri, čeri . . . žabjemu zboru.

Iz žitnega polja pa leté kradljivke vrane vkup, se pojajo križema divje kričeč nad vasjo in sedajo naposled na smrekove vršičke ob pobočju hriba. Včasih traja več kot uro, predno se te nevšečnice do dobra ne umiré in pospé.

Iz svoje duple, skrite v gabriji med dvema razpokanima skalama, pri-leze zaspano debeloglava sova. S krivim kljunom si popravi zmršene perut-nice, praskne parkrat ob peščena tla in prične s svojimi mrtvaškimi klici, da je poslušalca groza.

Polnodoneči slavec, dozdaž žgoleč tako ljubeznive in srcetopeče melo-dije pri vrhu rebri, utihne; ne mara, da bi se njegova nežna pesmica družila z odurnim skovikanjem.

Drugi ptički čepé poskriti v grmičju. Dremljaje se guljejo na tankih vejicah in le zdaj pa zdaj kateri čivkne, ko se mu sanja kaj lepega . . .

Poglejmo zdaj zopet, kaj se doma godi. Večerja je hvala Bogu že sku-hana, kadí se v skledi na mizi. Družina zasede omizje, voščimo vsem dober tek. Ko povečerjajo, pobožno pokleknejo in molijo rožni venec. H koncu še prosijo Boga blagoslova žuljem svojih rok in dobrega vremena za sprav-ljanje mrve.

Kar je možkih, so za danes opravljeni. Matere imajo še križ z nevbog-ljivimi otroci. Po sili jih spat spravljajo, ponujajo in obljubujejo jim igrače in, če vse nič ne izda, strašé jih z babbavom, samo da bi šli v posteljico. Blagor se otrokom, saj pozneje bodo nekaterikrat počitka poželeti, pa ga ne bo!

Ob hladnih večerih pa kaj radi posedé naši sosedje na klopici na vrtu. Napravijo si pipice, kadé in vmes rekó kakšno modro. Najraje se posvetujejo in pomenkujejo o svojih zadevah, kam jo bodo jutri za rano s kôso mahnili, kako vreme kaže, bo li kaj prida letina in drugo. — No, za kratek čas jim pa postrežljiva rega gori v vrhu hruške v rogovili zagodé katero.

Vaščanje se spravijo naposled k počitku. Sebe in svoje imetje pa izročé v varstvo Očetu v nebesih in vestnemu čuvaju, ki se s sulico in svetilko v rokah z griča pazno ozira na vse konce vasi . . .

Mrak se čimbolj zgoščuje v naravi; nazadnje se potemní v črno noč. Krdela zvezdic se prižgó na jasnem nebu in goré v čast dobremu Stvarniku.

Tudi bleda luna se prisuče izza gričev na vzhodu. Ljubko se njen svit upré v skromna znamenja na križišču potov in čarobno trepeče na gladini našega ribnjaka . . .

Mir in pokoj bi zavladal v naravi, da bi ga ne motil »kriv krav« dveh pijančkov tam za goro in bučanje vode. Od žage sem se razlega zamolklo vrščenje na lopate padajočega slapa in cvilenje nenamazanih kolesnih osij . . .

Studenški.

Mačka in miška.

(Basen.)

Mlada miška je videla nekoč mačko, kakó je slanino. Hitro steče k nji in se ji prijazno pridruži, rekoč: »Boterca, tudi meni diši slanina, saj mi pustiš, da jo tudi jaz nekoliko pokusim?«

»Ti tatica tatinska, ti!« zarezí mačka nanjo, »jaz ti bom pokazala krasti, čakaj me!« In v hipu jo zagradi in zadavi. Nató pa zopet mirno liže dalje ukusno slanino.

Drugi dan pride pa v klet gospodinja, najde slanino snédeno, a miško zadavljeno. Kakor hitro zagleda mucó, pokliče jo s sladkimi besedami k sebi in jo začne božati: »Da, da, ti si moja mucica. Prav, prav, da si zadavila to požerunsko miš, ki mi je snedla vso slanino.«

In mucika je zadovoljno godrnjavšala in prédla, prav kakor da je ona najbolj nedolžna žival na svetu... Ali bi jo vi nabili tako hinavko, kaj, otroci moji? Da, in prav bi imeli!

Siluška.

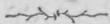
Oj ljuba prostost!

Ti, Slavko, pri mizi sediš,
In pridno se, pridno učiš?
Zakaj li učiš se, Slavko?
Li morda bojiš se, Slavko,
Očeta in brezove šibe
Če delal v naloge bi hibe?
Oj ljuba prostost!

Bog vé, kje bi, Slavko, ti bil,
Bog vé, kje bi zdaj se drvíl —
A pridno učiš se, Slavko,
Ker otca bojiš se, Slavko;
Drugače bi sobo ostavil
In ven bi jo, ven strmoglavil —
Oj ljuba prostost!

Oj, Slavko, ti tekel bi v gaj,
Ki zal je kot zemeljski raj;
Rastó tam grmički, Slavko,
Pojó ti tam ptički, Slavko;
Ti petje bi slušal radóstno
In srečo okušal mladóstno —
Oj ljuba prostost!

A. P.

Slavec.

Kletki slavec pesmi peva,
V njih srce mu krvaví;
Človek pa jih ne umeva,
Ne ume, po čem hrepení.

Ne ume jih človek kruti,
Svoje le ume uhó,
To v razvajanosti čuti,
Da bi lepše pel lahkó.

No, ljudje zdaj nehvaležni
Hladno slavca oslepé,
Da glasovi še bolj nežni
V njih ušesih se glasé.

Angelar Zdenčan.

LISTJE IN CVETJE.

Iz mojega spisovnika.

(Priobčil Ant. Maier.)

4. Kako se je našel idrijski rudnik.

Pred 400 leti je živel v idrijski dolini ubog bednjár (škafar). Nekega dne 1497. l. je sestavil močen škaf ter ga postavil pod studenček. Drugo jutro najde v škafu živo srebro, katero se je bilo z vodo vred nateklo v lešeno posodo. Začeli so tam kopati, in našli so bogate žile živega srebra in cinobra. To je bil začetek idrijskemu rudniku, ki je jeden najizdatnejših izmed vseh rudnikov za živo srebro.

Pregovori, izreki in pametnice.

(Zapisal A. K. Sežun-ov.)

21. Prevzetnost ostane od veka do veka
Človeštva pregrešna in grda obleka.
22. Delavnost vabi v hišo srečo, polni
shrambo — polni vrečo.
23. Pretesne obleke ne oblačí, moči in
ude ti popači.
24. Nemirna vest je zver, ki grize v jedno
mer.
25. Resnične besede gredó iz zlate sklede.
26. Vsaka preja pride kdaj k tkalcu.
27. Koder se kolne, so duše boíne.
28. Obroč se zato namóči, da ne počí.
29. Kdor se zvesto ne ogiba greha,
Na potu proti nebu se upeha.
30. Kdor ima Boga pred očmi,
Živi zadovoljno vse dni.
31. Kdor pòvsodi hodi, v mlako zablodi.
32. Hvaležnost je lepša kot zlata ruda,
Skazujmo jo radi, ne stane nič truda.
33. Prevzetnost sovražiti je težko;
Poskušaj, saj žal ti ne bo!
34. Srčni mir je rajski vrt
Pa gorjé, komür je strt!
35. Kdor svetu in sebi (preveč) streže,
Na slabo postelj leže.

(Dalje prih.)

Kdo vé:

24. Zakaj imajo otroci in ženske višji
ali tanjši glas nego moški?
25. Zakaj imajo listi mnogih rastlin
prijeten vonj?

Odgovorna vprašanja v zadnjem listu:

22. Navadno se govori, da ima človek srce na levi strani; a to ni resnično. Srce je ravno v sredini prsij, toda ne stoji navpik marveč nekoliko na pošev, tako da je s spodnjim ožjim koncem v levi polovici. Kadar pa srce udari, t. j. kadar oddá krvi v veliko žilo, se privzdigne spodnji ozki konec in to se čuti v levi prsni polovici kot srčni sunljaj ali udarec. Kar na levi strani čutimo, je torej le srčni udarec ali kljuvanje srca, ne pa srce samo.

23. „Akrostihon“ se imenuje taka pesmica, v kateri začetne črke posameznih vrstic ali kitic povedó kako ime ali letnico. Tako se imenuje tudi zastavica, v kateri je treba po napovedanem načinu iskati takih besedij, da njih začetnice povedó označeno ime ali kak rek.

Akrostihon.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Zamenjajte črke v okvirju stoječih besedij na ta način, da vam povedó začetnice novo dobljenih izrazov ime slovenskega pisatelja-mladinoljuba. (Da si rešitev olajšate, pomislite na to, kako se rešuje anagram.)

Gustav, Slovan, botra, kobila, kuna, komar, stopalo, birič, leto, sitar, žena, hrast, pola, čislo, zima, paša, ave, svak.

(Odgonetka v prihodnjem listu.)

Rešitev „homonima“ v 8. številki:

Šiška — Ježica.

Prav so rešili: Osana Milka in Tina, učenki pri sv. Duhu nad Krčkim; Preglej Pepica, učenka IV. razr. v Metliki; Zorko Fr., dijak v Široki Šeti pri Vačah; Šlamberger Tonček in Inka, učenca v Ljutomeru.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. — Uredništvo in upravníštvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik Ant. Kržiš. — Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.